

Robert S. P. Beekes

(* 2. 9. 1937 – † 21. 9. 2017)

Robert Stephen Paul Beekes se narodil v nizozemském Haarlemu 2. 9. 1937 a zemřel 21. 9. 2017 v Oegstgeestu, severozápadním sousedu města Leiden. V Leidenu vystudoval klasickou filologii. Pod vedením indologa a indoevropeisty F. B. J. Kuipera, profesora sanskrtu na leidenské univerzitě, připravil disertaci *The Development of the Proto-Indo-European Laryngeals in Greek*, více méně sepsanou už v roce 1966. V roce 1969 ji úspěšně obhájil a její text byl publikován v sérii *Janua Linguarum* v mezinárodním nakladatelství Mouton (1969a). V mezidobě vyučoval klasickým jazykům na Křesťanském lyceu (*Christelijk Lyceum*) v Haarlemu. Na počátku 70. let se vrátil do Leidenu, kde se stal prvním profesorem srovnávací indoevropské jazykovědy v Nizozemí (1974). V roce 1993 byl zvolen do Královské Nizozemské Akademie Věd (*Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen*). V roce 1998 se vzdal své profesury, a tak si uvolnil prostor pro uskutečnění svého nejrozsáhlejšího díla, „Etymologického slovníku řečtiny“ (*Etymological Dictionary of Greek*; 2010a), který dokončil s asistencí svého někdejšího studenta, Luciena van Beeka, a publikoval v obdivuhodné řadě *Leiden Indo-European Etymological Dictionary Series* u nakladatelského domu Brill. Řadu založil a stále vede Alexander Lubotsky, úspěšný následovník Roberta Beekese.

Během 45 let Robert Beekes publikoval dohromady přes 100 titulů, mezi nimi 9 monografií a jeden konferenční sborník jako spolueditor, 75 článků a 17 recenzí. Jeho lingvistické zájmy nejlépe představí následující tematický přehled jeho publikací (bez recenzí):

Řecká filologie: 1969b, 1972e, 1973d, 1986c, 1995b.

Řecká fonologie, morfologie, etymologie: 1973b, 1977a, b, 1987a, 1988c, 1990d, 2010a.

Mykénština: 1972d, 1986a.

Předřecké a předindoevropské substráty: 1971b, 1996a, b, 1998a, 2000a, 2003b, c, 2004b, c, 2008a, 2009a, 2014a.

Indoiránské jazyky: 1979a, b, 1981a, b, c, d, 1982a, 1985b, 1988a, 1989c, 1990e, f, 1997a.

Arménský jazyk: 2004a, b.

Anatolské jazyky: 1971a, 1974b, 2002a.

Latinský jazyk: 1973c.

Germánské jazyky: 1972c, 1988d, 1989c, d, 1990b, g, 1996c, 1998d.

Indoevropská historická fonetika, zvláště laryngální teorie: 1969a, 1971c, 1972a, c, 1976b, 1983a, 1988b, c, 1989a, 1990a, e, g, 1992c, 1994a, 1995a, 2011a.

Indoevropská morfologie: 1971a, 1972b, 1973a, 1975a, 1982a, 1983a, 1984a, 1985a, 1986a, b, 1987c, d, e, 1989b, 1990a, 1992b, 1994b, 1995a, 2011e.

Indoevropská etymologie & prehistorie: 1974a, 1976a, 1982a, 1984a, 1987b, 1990a, 1992c, 1994c, 1997b, 1998b, c, 2004a.

Etruský jazyk: 1990c, 1991a, 1993a, 2002a, 2003a.

Mezi všemi Beekesovými publikacemi je třeba nejvýše ocenit následující tři pro jejich mimořádný vliv na indoevropskou i řeckou srovnávací gramatiku i etymologii:

(1) *The Development of the Proto-Indo-European Laryngeals in Greek* (1969a) znamená první systematické zavedení laryngální teorie do řecké etymologie.

(2) *Vergelijkende taalwetenschap. Een inleiding in de vergelijkende Indo-europese taalwetenschap* (1990a) / *Comparative Indo-European Linguistics: An Introduction* (1995a/2011a) představuje sice stručnou, ale úplnou srovnávací gramatiku jazyků indoevropských, kde jsou shrnuty názory starší Leidenské školy, jmenovitě Kuipera, Beekese a Kortlandta. Nejnovější vydání přináší navíc cvičení, která připravil jeho editor, Michiel de Vaan, též někdejší student Roberta Beekese a Alexandra Lubotského.

(3) *Etymological Dictionary of Greek* (2010a) je prvním etymologickým slovníkem řečtiny, který systematicky operuje i s glosami a mykénskými daty, a to vše na pozadí laryngální teorie.

Samostatnou kapitolu mezi Beekesovými lingvistickými zájmy představuje identifikace předřeckých a předindoevropských vrstev v řeckém (2014a) či obecněji indoevropském lexiku. Po vzoru svého velkého učitele, F. B. J. Kuipera, se Beekes pokusil určovat substrátová slova na základě existence variant v jejich zápisech, specifických sufixů a s ohledem na absenci uspokojivých etymologií.

Je možno konstatovat, že Robert Beekes, spolu se svým leidenským kolegou Frederikem Kortlandtem a za přispění jejich předchůdce, F. B. J. Kuipera, založili na leidenské univerzitě silnou indoeuropeistickou školu. Díky promyšlenému rozvíjení jejich idejí Beekesovým následovníkem Alexandrem Lubotským a jeho týmem se leidenské indoeuropeistické centrum řadí na absolutní vrchol mezi podobně orientovanými pracovišti světa.

Přehled publikací

1969

- (a) *The Development of the Proto-Indo-European Laryngeals in Greek*. The Hague – Paris: Mouton.
 (b) $\epsilon\tau\omicron\varsigma$ and $\acute{\epsilon}\nu\iota\alpha\upsilon\tau\omicron\varsigma$ in Homeric formulae. *Glotta* 47, s. 138–143.

1971

- (a) Old Hittite 1 sg. $-he$: 3 sg. $-i$. *Indogermanische Forschungen* 76, s. 72–76.
 (b) A Central European substratum word. *Orbis* 20, s. 132–137.
 (c) $\mu\acute{\omega}\nu\upsilon\chi\epsilon\varsigma$ $\acute{\iota}\pi\pi\omicron\iota$. *Orbis* 20, s. 138–142.

- (d) Review of: G. Cardona, *On haplology in Indo-European*, Philadelphia 1968. *Lingua* 26, s. 210–214.

1972

- (a) H₂O. *Die Sprache* 18, s. 11–31.
 (b) The nominative of the hysterodynamic noun-inflection. *Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung* 86, s. 30–63.
 (c) Germanic ‘Verschärfung’ and No Laryngeals. *Orbis* 2, s. 327–336.
 (d) The writing of consonant groups in Mycenaean. *Mnemosyne* 24, s. 337–357.
 (e) On the structure of the Greek hexameter. *Glotta* 50, s. 1–10.
 (f) Review of: R. Anttila, *Proto-Indo-European Schwebeablaut*, Berkeley 1969. *Indo-Iranian Journal* 14, s. 68–74.
 (g) Review of: F.O. Lindeman, *Einführung in die Laryngaltheorie*, Berlin 1970. *Kratylos* 15, s. 68–74.

1973

- (a) The proterodynamic perfect. *Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung* 87, s. 86–98.
 (b) The Greek *i-* and *u-*Stems and πόλις, -ηος. *Glotta* 51, s. 228–245.
 (c) Lat. *prae* and other supposed datives in *-ai*. *Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung* 87, s. 215–221.
 (d) Πρότι ἴλιον ἰρήν. *Mnemosyne* 26, s. 387–390.
 (e) Review of: E.A. Hahn, *Naming constructions in some Indo-European languages*, Cleveland Ohio 1969. *Mnemosyne* 26, s. 399–401.

1974

- (a) *De wortels van het Indo-Europees*, Leiden: Inaugural lecture.
 (b) Another proterodynamic verb in Hittite. *Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung* 88, s. 181–184.

1975

- (a) Two notes on PIE stems in dentals. In: H. Rix (ed.): *Flexion und Wortbildung*, Akten der V. Fachtagung der Indogermanischen Gesellschaft (Regensburg, 9v14 September 1973), Wiesbaden: Reichert, s. 9–14.
 (b) Review of: E. J. Furnée, *Die wichtigsten konsonantischen Erscheinungen des Vorgriechischen*, The Hague, 1972. *Lingua* 36, s. 69–82.
 (c) Review of: W.F. Wyatt, *The Greek prothetic vowel*, Cleveland 1972. *Mnemosyne* 28, s. 427–430.

1976

- (a) Uncle and nephew. *Journal of Indo-European Studies* 4, s. 43–63.
 (b) Some Greek aRa-Forms. *Münchener Studien zur Sprachwissenschaft* 34, s. 9–20.

- (c) Review of: E. Seebold, *Das System der indogermanischen Halbvokale: Untersuchungen zum sogenannten 'Sieversschen Gesetz' und zu den halbvokalhaltigen Suffixen in den indogermanischen Sprachen, besonders im Vedischen*, Heidelberg 1972. *Indo-Iranian Journal* 18, s. 88–96.

1977

- (a) Κῆρες, Κᾶρες: root nouns of the type *Cēr, *Cārós?. *Münchener Studien zur Sprachwissenschaft* 36, s. 5–7.
 (b) Greek nouns in -υς, -υος. *Orbis* 26, s. 253–261.

1979

- (a) GAv. azāθā and asrū(ž)dūm. *Münchener Studien zur Sprachwissenschaft* 38, s. 5–8.
 (b) GAv. uzirəidyāi and rārəša-. *Münchener Studien zur Sprachwissenschaft* 38, s. 9–20.

1980

- (a) Review of: *Hethitisch und Indogermanisch*, ed. by E. Neu & W. Meid, Innsbruck 1979. *Bibliotheca Orientalis* 37, s. 205–210.
 (b) Review of: C.J. Ruijgh, *Autour de τε épique. Études sur la syntaxe grecque*, Amsterdam 1971. *Lingua* 50, s. 399–402.

1981

- (a) Intervocalic laryngeal in Gatha-Avestan. In: *Bono Homini Donum: Essays in Historical Linguistics, in Memory of J. Alexander Kerns*. Ed. Yoël L. Arbeitman & Allan R. Bomhard. Amsterdam: Benjamins, s. 47–64.
 (b) The disyllabic reduplication of the Sanskrit intensives. *Münchener Studien zur Sprachwissenschaft* 40, s. 19–25.
 (c) The subjunctive endings of Indo-Iranian. *Indo-Iranian Journal* 23, s. 21–27.
 (d) The neuter plural and the vocalisation of the laryngeals in Avestan. *Indo-Iranian Journal* 23, s. 275–287.

1982

- (a) GAv. mā, the PIE word for 'moon, month', and the perfect participle. *Journal of Indo-European Studies* 10, s. 53–64.
 (b) Review of: M. Peeters, *Untersuchungen zur Vertretung der indogermanischen Laryngale im Griechischen*, Wien 1980. *Kratylos* 26, s. 106–115.

1983

- (a) On laryngeals and pronouns. *Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung* 96, s. 200–232.

1984

- (a) PIE 'sun'. *Münchener Studien zur Sprachwissenschaft* 43, s. 5–8.
 (b) Review of: A. Hoekstra, *Epic verse before Homer*, Amsterdam 1981. *Mnemosyne* 37, s. 161–165.

(c) Review of: Y. Duhoux, *L'étéocrétois*, Amsterdam 1982. *Bibliotheca orientalis* 41, s. 257–260.

1985

- (a) *The Origins of the Indo-European Nominal Inflection*. Innsbruck: Innsbrucker Beiträge zur Sprachwissenschaft, Bd. 46.
 (b) Skt. *uttānā-*. *Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung* 98, s. 47–48.

1986

- (a) Hom. ἐμείο, Myc. *toe* and the PIE nominal and pronominal genitive singular. In: *o-o-pe-ro-si. Festschrift für Ernst Risch zum 75. Geburtstag*. Ed. Annemarie Etter. Berlin: de Gruyter, s. 365–371.
 (b) De oorsprong van de Indo-europese nominale flectie. *Lampas* 19, s. 100–114.
 (c) 'You can get new children...': Turkish parallels to ancient Greek ideas. *Mnemosyne* 39, s. 225–239.
 (d) Review of: A. Bammesberger, *Studien zur Laryngaltheorie*, Göttingen 1984. *Kratylos* 31, s. 70–75.

1987

- (a) Gr. (ἀ)στεροπή, ἀστραπή. *Münchener Studien zur Sprachwissenschaft* 48, s. 15–20.
 (b) On Indo-European 'wine'. *Münchener Studien zur Sprachwissenschaft* 48, s. 21–26.
 (c) The origin of the PIE pronominal inflection. In: *A Festschrift in honour of E.C. Polomé*. Ed. M. A. Jazayery & W. Winter. New York: de Gruyter, s. 73–88.
 (d) The word for 'four' in PIE. *Journal of Indo-European Studies* 15, s. 215–219.
 (e) PIE neuter i-stems. In: *Festschrift für Henry Hoenigswald on the occasion of his seventieth birthday*. Ed. G. Cardona & N. H. Zide. Tübingen: Narr, s. 21–26.

1988

- (a) *A Grammar of Gatha-Avestan*. Leiden: Brill.
 (b) Laryngeal developments: A survey. In: *Die Laryngaltheorie und die Rekonstruktion des indogermanischen Laut- und Formensystems*. Ed. Alfred Bammesberger. Heidelberg: Winter, s. 59–105.
 (c) PIE RHC- in Greek and other languages. *Indogermanische Forschungen* 93, s. 22–45.
 (d) The genitive singular of the pronoun in Germanic and Indo-European. *Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur* 110, s. 1–5.
 (e) Review of: Trevor R. Bryce & Jan Zahle, *The Lycians. A study of Lycian history and civilization to the conquest of Alexander the Great*, vol. 1, Copenhagen 1986. *Bibliotheca orientalis* 45, s. 381–383.

1989

- (a) The nature of the PIE laryngeals. In: *The New Sound of Indo-European: Essays in Phonological Reconstruction*. Ed. Theo Vennemann. Berlin–New York: de Gruyter, s. 23–33.

- (b) The PIE words for 'name' and 'me'. *Die Sprache* 33, s. 1-12.
- (c) The Indo-Iranian ending *-āsas and its Germanic cognates. In: K. Heller, O. Panagl, J. Tischler: *Indogermanica Europea, Festschrift für Wolfgang Meid*, Graz: Institut für Sprachwissenschaft der Universität Graz 1989 (Grazer Linguistische Monographien 4), s. 29-44.
- (d) Old Persian p-θ-i-m. *Münchener Studien zur Sprachwissenschaft* 50, s. 7-13.
- (e) Review of: A.J. Nussbaum, *Head and horn in Indo-European*, Berlin 1986. *Kratylos* 34, s. 55-59.

1990

- (a) *Vergelijkende taalwetenschap. Een inleiding in de vergelijkende Indo-europese taalwetenschap*. Amsterdam: Het Spectrum.
- (b) Bloem en blad. In: *100 jaar etymologisch woordenboek van het Nederlands*. Ed. A. Moerdijk et al. The Hague: Mouton, s. 375-382.
- (c) De verwantschap van het Etruskisch. *Lampas* 23, s. 5-18.
- (d) The historical grammar of Greek. In: *Linguistic Change and Reconstruction Methodology*. Ed. P. Baldi. Berlin-New York: de Gruyter, s. 305-329.
- (e) The importance of Sanskrit for the laryngeal theory. In: *Essays on Indo-European linguistics: proceedings of the seminar on Indo-European linguistics held on 1-2 February 1986*. Ed. S. R. Banerjee. Calcutta: Asiatic Society, s. 77-87.
- (f) Wackernagel's explanation of the lengthened grade. *Sprachwissenschaft und Philologie*. Ed. H. Eichner & Helmut Rix. Wiesbaden: Reichert, s. 33-53.
- (g) *Le type gotique bandi*. In: *La reconstruction des laryngales*, ed. by Jean Kellens. Liège: Les Belles Lettres, Fascicule 253, s. 49-58.

1991

- (a) (+ L. Bouke van der Meer) *De Etrusken spreken*. Muiderberg: Coutinho.
- (b) Review of: A. Bammesberger, *Die Laryngalthorie und die Rekonstruktion des indogermanischen Laut- und Formensystems*, Heidelberg 1988. *Amsterdamer Beiträge zur älteren Germanistik* 33, s. 237-245.
- (c) Review of: A. Bammesberger, *Die Laryngalthorie und die Rekonstruktion des indogermanischen Laut- und Formensystems*, Teil 2, Heidelberg 1990. *Amsterdamer Beiträge zur älteren Germanistik* 34, s. 157.

1992

- (a) *Rekonstruktion und relative Chronologie. Akten der VIII. Fachtagung der Indogermanischen Gesellschaft* (Leiden, 31. August - 4. September 1987). Ed. Robert S. P. Beekes & Alexander Lubotsky & Jos Weitenberg. Innsbruck: Innsbrucker Beiträge zur Sprachwissenschaft, Bd. 65.
- (b) The genitive in *-osio. *Folia Linguistica Historica* 11/1-2, s. 21-25.
- (c) 'Widow'. *Historische Sprachforschung* 105, s. 171-187.

1993

- (a) The Position of Etruscan. In: *Indogermanica et Italica. Festschrift für Helmut Rix zum 65. Geburtstag*. Gerhard Meiser et alii. Innsbruck: Innsbrucker Beiträge zur Sprachwissenschaft, Bd. 72, s. 46–60.

1994

- (a) Who were the laryngeals? In: *In honorem Holger Pedersen: Kolloquium der indogermanischen Gesellschaft vom 25. bis 28. März 1993 in Kopenhagen*. Ed. J. Rasmussen. Wiesbaden: Reichert, s. 449–454.
- (b) The neuter plural of thematic nouns: derivatives from a stem in -e- from thematic nouns. In: *Früh-, Mittel-, Spätindogermanisch*, Akten der IX. Fachtagung der Indogermanischen Gesellschaft vom 5. bis 9. Oktober 1992 in Zürich. Ed. George E. Dunkel et al. Wiesbaden: Reichert, s. 1–15.
- (c) 'Right', 'left' and 'naked' in Proto-Indo-European. *Orbis* 37, s. 87–96.

1995

- (a) *Comparative Indo-European Linguistics: An Introduction*, trans. Uva Vertalers & Paul Gabriener. Amsterdam: Benjamins.
- (b) Where Europa Bathed. *Mnemosyne* 48, Fasc. 5, s. 579–581.
- (c) Review of: Helmut Rix, *Etruskische Texte*, Tübingen 1991. *Kratylos* 40, s. 177–180.

1996

- (a) Ancient European Loanwords. *Historische Sprachforschung* 109, s. 216–236.
- (b) Aithiopes. *Glotta* 73, s. 12–34.
- (c) The etymology of Germ. *Funke* 'spark'. *Amsterdam Beiträge zur älteren Germanistik* 46, s. 1–8.

1997

- (a) Historical phonology of Iranian. *Journal of Indo-European Studies* 25, s. 1–26.
- (b) The articles on Physical World, In: *Encyclopedia of Indo-European Culture*. Ed. J. P. Mallory & D. Q. Adams. London–Chicago: Dearbon.
- (c) Review of: Heinrich Hettrich, *Verba et structurae: Festschrift Klaus Strunk*, Innsbruck 1995. *Kratylos* 42, s. 36–39.

1998

- (a) Hades and Elysiön. In: *Mír Curad. Studies in honor of Calvert Watkins*. Ed. Jay Jasanoff. Innsbruck: Innsbrucker Beiträge zur Sprachwissenschaft, Bd. 92, s. 17–28.
- (b) Avestan -ō, -uuō. *Münchener Studien zur Sprachwissenschaft* 58, s. 7–11.
- (c) The origin of Lat. *aqua*, and of **teutā* 'people'. *Journal of Indo-European Studies* 26, s. 459–465.
- (d) Een nieuw Indo-Europees etymologisch woordenboek. *Mededeelingen der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen*, Afd. Letterkunde 61, s. 9.

2000

- (a) European substratum words in Greek. In: *125 Jahre Indogermanistik in Graz*. Ed. Michaela Ofitsch & Christian Zinko. Graz: Leykam, s. 21–31.

2002

- (a) The Prehistory of the Lydians, the Origin of the Etruscans, Troy and Aeneas. *Bibliotheca Orientalis* 59, s. 205–241.

2003

- (a) *The Origin of the Etruscans*. Amsterdam: Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen.
- (b) Indo-European or substrate? φάτνη and κῆρυξ. In: *Languages in Prehistoric Europe*. Ed. Alfred Bammesberger & Theo Vennemann. Heidelberg: Winter, s. 109–116.
- (c) The Origin of Apollo. *Journal of Ancient Near Eastern Religions* 3, s. 1–21.

2004

- (a) Armenian gišer and the Indo-European word for ‘evening’. In: *Per aspera ad asteriscos: Studia Indogermanica in honorem Jens Elmegård Rasmussen sexagenarii. Idibus Martiis anno MMIV*. Ed. Adam Hyllested et al. Innsbruck: Innsbrucker Beiträge zur Sprachwissenschaft, Bd. 112, s. 59–61.
- (b) Hom. γέφυρα, and Arm. kamurj ‘bridge’. *Glotta* 78, s. 12–21.
- (c) The Origin of the Kaberoi. *Mnemosyne* 67, s. 465–477.

2008

- (a) Palatalized consonants in Pre-Greek. In: *Evidence and counter-evidence: essays in honour of Frederik Kortlandt*. Ed. Alexander Lubotsky et al. Amsterdam–New York: Rodopi, s. 45–56.

2009

- (a) Pre-Greek Names. *Journal of Indo-European Studies* 37, s. 191–197.
- (b) Out, Death-Demons; the Feast is over! *Münchener Studien zur Sprachwissenschaft* 63, s. 7–10.

2010

- (a) (+ Lucien van Beek) *Etymological Dictionary of Greek*, 2 vols. Leiden–Boston: Brill.

2011

- (a) *Comparative Indo-European linguistics: an introduction*, revised and corrected edition by Michiel de Vaan. Amsterdam–Philadelphia: Benjamins.

2014

- (a) *Pre-Greek: Phonology, Morphology, Lexicon*. Ed. Stefan Norbruis. Leiden–Boston: Brill.

LITERATURA

LUBOTSKY, Alexander, ed. *Sound Law and Analogy. Papers in honor of Robert S. P. Beekes on the occasion of his 60th birthday*, 1997. Amsterdam–Atlanta: Rodopi, s. ix-xiv.

Robert S. P. Beekes [online]. [Retrieved 22. 3. 2017]. Available at: https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_S._P._Beekes

Dutch Studies on South Asia, Tibet and classical Southeast Asia [online]. [Retrieved 22. 3. 2017]. Available at: <https://www.dutchstudies-satsea.nl/deelnemers/robert-stephen-paul-beekes/>

Poděkování: Vědecký portrét Roberta Beekese byl připraven díky grantu České grantové agentury č. GA15-12215S a za pomoci fondů pro Specifický výzkum, č. 2817. Zvláštní dík patří prof. Alexandru Lubotskému za jeho laskavé zprostředkování vhledu do personálního dění na leidenské univerzitě v minulém půlstoletí.

Václav Blažek

Department of Linguistics and Baltic Studies

Faculty of Arts, Masaryk University

Arna Nováka 1, 602 00 Brno

Czech Republic

blazek@phil.muni.cz